

SLOVENIJA.

List 101.

V torek 18. Grudna

1849.

Slovenija izhaja vsaki teden dvakrat, in sicer vsaki torek in petek. Predplačuje se za celo leto v založnici v Ljubljani 7 gold., za pol leta 3 gold. in $\frac{1}{2}$, za ene kvatre 1 gold. in 45 kr. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še $\frac{1}{2}$ gold. Za po pošti pošiljano Slovenijo je celoletno plačilo 8 gold., polletno 4 gold., za ene kvatre 2 gold.

Povabilo na naročbo „SLOVENIJE“ za prihodno leto.

S prihodnim letom bo Slovenija svoj tretji tečaj pričela.

Kakor dozda se bo ona tudi za naprej za ustavno svobodo in za sveto pravdo Slovencev krepko potegovala.

Ustava od 4. sušca t. l. je kerstni list naše svobode. Ako se pravic v njej nam podeljenih zvesto poslužimo, bo tudi pred naša vrata prijazno sonce posijalo. Slovenski narod, poprej deseti otrok, je v enako versto z drugimi avstrijskimi sinovi postavljen. Naš junški cesar je vse narode povabil, da bi se pri osnovi prerrojene, svobodne, edine Avstrije po svoji moči vdeležili. Tudi v persih Slovencev ta glas odmeva, in če so v časih sile in nevihte zvesto Avstriji priskočili, bodo oni tudi pri zidanju krasnega poslopja veljavo svojega dlana in uma skazali — ako Bog da, in sreča junška, in sloga jugoslavenska.

V dosego tega namena si bo Slovenija prizadevala ljubezen do ustavne države vnemati, narodni občut v domovini zbujati, in ožjo zavezo med Slovenci raznih kronovin, in tudi med vsimi avstrijskimi Slaveni vterditi.

Slovenija tudi pravice drugih narodov spozna in jih spoštuje, tode ona ne bo drugim proso branila, in svojega vracem pustila.

Verli rodoljubi vsih slovenskih krajev jo bodo tud za naprej podpirali, in posebno iz Dunaja bo pogostoma dopise pri-našala. Nepolitiško polje bo tudi zanaprej obdelovala, in slovstveno slogo Jugoslavenov na vso moč podpirala.

Da se že večkrat na znanje danim željam rodoljubov vstreže, bo Slovenija za naprej v majši podobi in tudi cenejše na svitlo izhajala.

Izhajala bo namreč dvakrat v tednu, v torek in petek, zmiraj na pol poli, v čertinski podobi (Quart) z tesnejšim natisom.

Cena za celo leto po pošti je 4 gold. 40 kr., za pol leta 2 gold. 20 kr., za ene kvatre 1 gold. 10 kr. Ako se pa iz založnice v Ljubljani na bregu st. 190 jemlje, se plača za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za ene kvatre 1 gold. Za celoletno pošiljanje na dom v Ljubljani se odrajuje še pol gold.

Vsaka cesarska pošta prejema naročilo in denar; sicer se pa zna tudi naročivni denar v Ljubljano na „založnico Slovenije“ poslati, in po novih postavah ni treba za to reč poštne odrajeti, ako se na pisma od zunaj zapiše: Na založnico Slovenije, z naročivnim denarjem (Praenumerationsgelder für die Slovenija).

Prosimo, da bi se gg. naročniki ob času, saj do konca tekočega leta oglasili, da bo moč primerno število iztisov berž iz početka odločiti, in vsem naročilom zadostiti. Če se bo dovelj naročnikov oglasilo, bomo tudi k Sloveniji posebne doklade dajali.

Jožef Blaznik,
odgovorni založnik Slovenije.

Naša ustava.

Za obstanje Avstrije kot ustavne države ukažejo nje sosebne razmere tudi clo sosebne ustavne oblike, de Avstrii se tiste podobe ne primerijo, po katerih smo vidili v francoski in v drugih državah v malih urah ustave narrejene.

Pravicam dinastije, simpatijam narodni-mu, bolj zahodnemu ali bolj izhodnemu zve-denju narodov kakor njih zgodovinskim de-želnim zvedenju, zraven pak veliki nalogi Au-strije kot osredne prestopne države med za-hodam in izhodam ob enim vstreči, to je izro-čilo imenitne pomembe, ktero se le počasi iz-polniti da, in takrat popolnoma izpolnjeno bo, kadar bo vstavnost terdna v življenju vsih na-rodov, vsih leg družine.

Imeli smo priložnost v časih ogledati, de ravno sredna lega je bolj zrela za ustavno razumljenje, v vikših krajih pak se ustavno oslobodenje ima za neposredne duri k komu-nizmu, socializmu in rudečim republikanizmu, de tam torej želijo, pred ko berž k drugimu starimu se verniti.

„Nazaj“ pa za Avstrijo več ne velja, mostovi so poderti za nami, velja le pametno napredovati, pravično, lojalno, brez jezuitske reservatio mentalis.

Današnje bebstvo v političkih rečeh, ktero se narajmamo, res je sila huda, ktero obža-lovati moramo kot dedšina podertiga sistema, ktera nas pa ne motiti, ne strašiti ne sme, po poti napredovanja toliko jaderniši stopati.

Saj je bilo pred unim sušcam, ovinkam naše dogodivšine, na pol hudodelstvo, poli-tičkih idej se navzeti, vgodin za nje biti. Na občni paši vsakdajnosti bi se vsi mi imeli pa-sti v okraju censure, s pogledam proti tiam.

Le posamesni so se vunder oslobodili, in teh nekteri so mende pred trumami pre da-

lječ dirjali, in zdaj reči tirjajo, katerih dovo-ljenje bi stan občinstva v bližnji prihodnosti mende ne prenesil.

Mej nazajgredečim babstvam in prenapetostmi posamesnih, kateri bi radi dalno desiravno neodverljivo prihodnost v kvar slobode spravili v veliteljno pričjočnost pravo sre-do prideržati, je naloga prihodnih naših po-stavodajavnih skupšin; kolikov se da malo tem predvzeti s pre imenitnimi provisorii, je na-loga ministerstva.

Avstrije publicistni pisatelji morajo po-sebni izraz znajti za ustavo, novi Avstrii pripravno; dozda rableni izraz federacija, s katerim se brezvoljno zveže misel obstoječih za nas ne pripravnih državnih oblik kot se-verne Amerike in švajee, se ne poda k po-dobi države nam potrebne, kir nam je prvi pogoj neophodama vkazana edinost in moč države, brez katerih državi ni mogoče na-loge svoje izpolniti.

Nekod že se je prav resnično omenilo, de razločik med navadno federacijo, in obliko države, za Avstrijo potrebno je ta, de pri uni se federalne osebe vprašajo, koliko pri sklepu zvezne prigodbe svoje državne sa-mostalnosti oddati hočejo vkupni centralni oblasti, za Avstrijo pak je prašati bilo in prašati bode, koliko samostalnosti posamesnim deželam obstati zamore potem, ko je ter-dna, proti vunajnim mogočna centralna vlada stvarjena in vstanovljena.

V Avstrii dve moči paralelno delate, vred-ne posebniga obzira: narodno zvedenje rodu, novejšiga začetka, zato pak energiško in dospevavno; — zraven tiga pa zgodovin-sko, po postarani navadi ravnanja in po ma-terjalnih interesih vdgojeno provincialno zvedenje, ktero se dan današnji scer manj glasi, vunder pa bi njega žaljenje interesam hude nezaceljive rane vsekalo.

Posamesne dežele avstrijske so do zdaj

bile spoznane kot posamesne trupla, desiravno le nadomestvane od stanov brez moči in de-lavnosti; in ti spomini so nepremagljive ter-dobe. Vidili smo ob času, ko je Napoleon države prenačeval in stvaril brez obzira na narode in na zgodovino; kako kratko so ter-pele te stvari; kar je sila storila, je sila raz-bila, in razkrojeni kosi so se hitro sopet k staronavadnim enostim stekli.

Države oblika in omeja dežele mora v narodu vkoreninjena biti, nesme novih nena-vadnih mej staviti, de bo obveljala.

Naj skusi kdo po etnografskih mejah raz-tergati in vstanoviti našo lepo Česko, ki je od narave same s posebno skerbnošjo eno celo nedeljivo truplo storjeno — narodnostim bi s tem zares slabo vstregel, obema bi bilo ser-ce raztergano in vkupno žilno bitje bi bilo vničeno, kir kolčkej primerna narodna meja bi se komaj najti dala, česki in nemški ome-jeni okrog bi se morali oddati nasprot mirni in omikani viži vstanovljenja.

Obstoječiga, neželjiviga se moramo deržati: obstoječimu se mora dati poroštvo narodne enakopravnosti; in spoznamo to poroštvo v temu, de se kronovini česki in po-stavodatvi njeniga deželnega zbora pod nar-vikšim velitelstvom njeniga cara prepuste ti-ste reči, ktere so prvi pogoj poroštva ravnopravnosti.

Nar imenitniši reč taka je poduk in umetalna omika, ktera se da narodno, po-treham vsake narodnosti primerno le v deželi in od deželnih postavodajavcev vstanoviti in iz deželnega zaklada plačevati.

Poznamo skerb nemškiga ljudstva, ki je v unim času divje skerblijivosti prevzetke če-ske večine v deželnih zborih neogibljuje ime-lo, in mislimo to skerb le s to pazko odverniti, de se takim prevzetkam z naredbo narodnih odborov za posebne reči in s posebnim dav-kam za narodne okraje vstaviti zamore in mora.

Sploh pa smo te misli, da po narodni izpeljavi državne ustave, v njenim §. 123. omejeni, naj se sosebni postavodatvi kronovin po meri njih samozvedenja in potrebe, za stran oskerbljenja pravice, političke vladne razdelitve in srenjskih reči, kakor tudi za stran naloženja državnih davkov toliko večji oblast da, kolikor se ednosti in moči cele države primeri, de bi tako, kar se da, malo dvomljivih reči državni zbor v razsodbo dobil, in ranjen kraj našiga stanja in naše prihodnosti, census jezikov za državni zbor bo manj čutljiv.

Ta census jezikov, ki je toliko nesreče na Ogerskim napravil, nam vsili tiste želje v prid Austrije in ustavne slobode, ne ravno v obziru českega, timuč drugih kronovin, v kterih bi narodna prevzetnost tisti jezični zadržik za nalaš zamogla rabiti kot orožje razpertije.

Kdor hoče vkupno Austrijo — in hočemo jo — mora tirjanje ločitve v dar prinesiti znati; tem nasprot se mora vse storiti, svojeljubju ta dar vlajšati in jih s materialnimi dobički občniga prida poravnati.

Pač je resnično, de bi pred v centralno absolutno vižo vlade panane kronovine austrijske pri naglimu prestopu k nezmerni samostalnosti žalno razdražbo vkupno - austrijskiga stanja napravile, ktere zmotnjava bi se zapopasti ne dala; vunder ravno zavolj tega se nad bolje prihodnosti oistro odreči ne da. Za zdaj mora se marskter želja deželne samostalnosti opustiti zavolj obstanja močne vkupne države; ktere posamezne svoje dela proti ptujim pridobitvinim željem zamore braniti; prihodnosti pak je pripušeno želje večiga obsežka izpolniti.

V tem obziru nam je radostno pokazati, de ustava 4. sušca izreče s osnovo ustave od državniga zbora izdelano ured, de vse to ima za deželno reč posamesne kronovine veljati, in svojimu deželnimu zboru prepušeno biti, kar državni zbor za deželno reč spozna in izreče. Ravno v tem najdemo tolažoce poroštvo pravičnih želj za bližni in daljni čas; kir, ako je potreba in želja razširjene oblasti deželnih zborov živeča v narodu, bodo volitve postavodajcev v tem namenu ratale, bo statistika prihodniga zbora ravno izrek volje naroda, ktera od prestola spoznana biti mora, dokler je v mejah, od močne Austrije stavljenih.

Ako pa taka želja v narodu ne živi, bi bilo času prideržano, po malim napredovati in darilo deželnih zborov po časi dopolniti.

Kar ima biti v prid naroda, to bo, enako, če pred ali pozneje. Prenagleno hitenje naprej pak je ravno tako škodljivo, kot silno hitenje nazaj; clo nevarniši je mende še uno, kir resnično nazaj pelje, nar novejši skušnje to dokazati zamorejo.

Kakor smo terdni nasprotniki pred-suščiniga čakanja bili, vunder moramo za vterdenje naše pripravnosti k ustavnemu življenju želeči, de se naše stanje po malim in ravno s tem terdneje kristalira. Ako se deloma premagajo liberalne ideje ne žalujemo, to so vselej veljavni nakazi na zmagavni lavor prihodnosti.

Kar se v napadu dobi, se tudi v napadu zgubi; doživeli smo tako, in vižo jadranga neradi opustimo.

Težko bo kaki nasprotnik naših misel jih utopiško-separatiške, severni Ameriki ali Švajci odvzete imenoval, in ravno v razjasnenje taceh obdolženj to misel izrečemo.

Ustavna prihodnost bo misli ređovala in čistila, bo zmote popravila, vstvarila enakovago mnenj; za to prihodnost naj bodo dalj noseče želje mnogih prihranjene.

Vemo za stranko, ktera si je tudi namenila neko federacijo priporočiti, tode zlo različno od naših ljudomilih namenov, ktera bi Austrije ustavno obstanje in pravi prid na-

roda enako v nevarnost spraviti vtegnila; smo slišali govoriti od shoda federalistov v Toplicah. Dobro vemo česar se imamo od tistih namenov bati ali nadjati, nas bodo vselej za svoje nar stanovitnejši nasprotnike spoznali. Clo oficialni neki vladni list nas je svaril pred stranko, v temni ravnaočo; svarjenje nam je drago, pripravljeni smo.

Terjamo zaupanja od vlade, in bomo z njo v zaupanju ravnali; ni je nevarne stranke, ktera bi si prederzniti smela, čez krono in narod gospodariti, za vlado ktera narodu zaupa, se opira na narod v zaupanju povzdignjen.

(Union.)

Nemška zadeva.

Prusko je volitve za državni zbor v Erfurt razpisalo. 24 državie se ima tega vdeležiti. Akoravno nad dopolnjenjem namena nad zjedinjem Nemčije namreč, dvomimo, moramo vunder stanovitnost Prusije na poti, ktero je scer prepozno nastopilo, očitno pohvaliti.

Zadržkov; ki nemškej ednosti protijo, je toliko, da jih komej prešteti zamoreš. Naj veči so v zunajnem stanju Nemčije, potem v različnih dinastiških dobičkih, v nesrečni politiki Prusije zadnih dveh let, in poslednič v narodnem omamljenju nemškega naroda. Mi jih hočemo nekoliko pregledati.

Glede zunajnih zadev je Nemčija od leta 1815 tuja stvar. Englesko in Rusovsko, Francosko in Austrijsko, clo Prusija se ni mogla sprijazniti z mnogobudivnim mnenjem zjedinjenja države; perve štiri visokoblastne države za tega voljo ne, ker jim je stoletna raztergana Nemčija po svoji volji ravnati pripustila, in Prusija zavolj nezmožnosti in dušne bolezni kralja Miroslava Vilhelma III. Moč nemškega življa se je merila po številu duš; ni čuda torej, da se je račun brez kerčmarja storil!

Sklepi leta 1815, akoravno so na Turškem, Holandskem in Francozkem poderti, še dans ta dan na videz veljajo, če se in kjer se zamorejo v djanski prid obrniti; in že zatorej je zjedinjenje Nemčije v zadevi evropejskega ravnovagja nemogočo. Ako bi se bilo to zjedinjenje v lanskem letu zgodilo enako francoski republiki, bi zares nobeden za dunajske sklepe prašal ne bil; zdaj pa, ko je prejšni stan — razun Francoskega — po celi Evropi spet vpeljan, bi bilo težko proti tem sklepom se dvigniti.

Drugi zadržek so dinastiški dobički čvetero nemških kraljev, dinastiška samopridnost. Pred Napoleonom so se zares globoko ponižali, in so bili dovolj nesramni, se ošabno bahati, da so njegovi pooblastenci; ali podložnik kakega družega sebi enakega biti, akoravno več prednikov šteje, to bi bilo za nemško ošabnost prestudno in nemogoče! Jez se nobenemu Hohencollernu ne podveržem je pred nekoliko mesci eden zavpil, in vsi drugi za njim — brez pomislika, da je njih obstoj le takrat mogočen, ako se obstoj Hohencollernov obderži. In akoravno se niso hotli Austriji vkloniti, vunder njih izgovor velja, in bo še tudi v prihodnje vodja bankerotnih dinastij. Če po pravici ali ne, bo perva prihodnost učila.

Pruska nemška politika je bila brez dvombe tako neprevidna, kakor se le misliti zamore. Naj boljši čas je vedno v nemar pušala, in vedno se prizadevala pri drugih strankah v zamero priti. Prelom zvestobe v Šlezvig-Holsteinu, in divjaško mešanje pruske armade v Saksonji in Badnu, ni Prusii simpatij narodov ne knezov pridobilo, akoravno je bilo na zadne namenjeno. Vlade so molčale — od Austrije se tačas nič upati ni moglo, Saksonsko in Hanoveransko je stopilo v prusko zavezo. Ko se je pa Austrija le nekoliko opomogla, ste se od Prusije odtergale. Pa motili bi se vunder, ako bi iz tega sklenili, da Austrija to na nemškem dobiya, kar Prusija zgubi — Austrii ni na nemškem razun imeno-

vanih starih dinastij nobena stranka dobra. Pervim je Austrija prijetna proti Prusii, zadnim posledno prebežališe vmazane verske namene doveršiti; pa ne unim, ne tem ni nič za Austrijo. V Beču se pa v pest smeja in počenjajo brezvestno igro s zadnimi zdihi umirajočega naroda — kakor da bi doma dosti terpenja ne bilo. Kaj Austrija z 38 milionov ljudi ni sama sebi zadosti?

Od nemškega naroda, kakor pretečeni leti pričajo, nič upati ne moramo. Ker se svojih dobičkov pred šest mesci ni poznal, tudi ne moramo verjeti, da so se mu zdaj oči odperle. In ako bi se ljudstvo hanoveransko, saksonsko, württenbersko in v nekterih bavarskih krajih po zadnem sidru stegnilo in za državni zbor v Erfurt volilo — kaj pa bodo vlade počele? Austrija je na česko-saksonski meji in v Vorarlbergu armade postavila, da bi pri roki svoje varjence imela. V boj s tako armado se pač ne bo nobeden podal, in volitev za državni zbor v Erfurt proti volji vlad, bi bil gotovo vojaški klic. Od več strani se sliši, da bode Austrija Pruse zagrabila, ako temu državnemu zboru ne odreče. Mi ne verjamemo. Stan Austrije ni tako srečen, da bi se ona z dobrim izidom proti Prusiji postaviti zamogla v dobi, v kterej je pred kot ne rusko-engleska vojska pred vratmi, in Austrija ima tudi dolžnosti do Rusije, ktera od nje tirja, ji s celo močjo pripomoči. Tako djanje bi bila neizrečena lahkomiselnost, ktere vunder ministerstvo obdolžiti ne moramo.

Menimo, da se Prusia ne bo dala ostrašiti, da bi od svojega namena odstopila; nje stan tirja naj večjo političko rednost. To je edina pot, na kterej Prusiji in Nemčiji dobiček miga; kar je pa čez to, je prazna domišlija. Prusija je edina nemška država političke važnosti; nje narod se naj močnejši nemški rod; ako si ne mora iz Nemčije moči vstaviti, ji je zadni up zginul, ji že klenka.

(Südsl. Z.)

Austrijsko Cesarstvo.

Slovenska dežela.

Ljubljana. Radi naznanimo, de so naše želje v poprejšnjimu listu omenjene, za stran preskerbljenja bolnih vojsakov nekoliko že izpolnjene. Blagoserčni gosp. J. Stare, kupčevavec v Ljubljani je jel darila nabirati za poboljšanje stanu vbogih bolnikov. Veliko daril, odeje, razniga orodja za postrežbo bolnih itd. je že vkupej. Kir pa gotovo to še ni zadosti, moramo vošiti, de bi se darila še obilno množile.

Ponarejavec bankovcev, Ch., ki je zavolj tega hudodelstva že v ječi bil, je vnovič zapert. Orodje za ponaredbo in nekaj ponarejenih bankovcev po 10 gold. so v Postojni zasledili. Sosebne okolišine so nanj sum verigle. Za gotovo pa se še ne ve, ako je kriv ali ne.

Na Viču je v neki hiši otročič v zibeli pogorel, in drugi otrok s 6 leti, ki je zibel zapalil, se je v dimu zadušil. Sama sta bila v stanici zaperta!

V Št. Jurju na Gorenkim je bil ogenj; pravijo de so 3 hiše pogorele.

Iz Štajera. Jediní Hervato-Slavonci med vsimi austrijskimi slaveni so dosegli v burnim letu 1848 srečo, de njim je smeti svoj materni jezik za zdaj za uradniga ali poslovniga imeti. Že v spomladu 1848 se je pisalo v njihovih kancelijah samo ilirsko (hervaško-slavonsko), in na potlejšnjim zboru v Zagrebu se je govorilo samo v narodnim jeziku. Tak je zadobil njihov jezik pravico, ktera se njemu nebi smela vzeti po naravnim pravu. To pravico bode zadržal zdeloma tudi pri novim ustrojenju kraljevine.

Nove županije in nove sodništva, ktere

se bodo tam vstanovile, ne bodo mogle od drugod uradnikov dobiti, ker malokdo v drugih kronovinah razumi toliko ilirsko, da bi mogel z tistim ljudstvom govoriti. Ti uradniki bodo morali Slavonci in Hrvati biti. Ovi pa samo ilirsko in latinsko pisat znajo. Latinsko ne bodo pisali, ker tega jezika ne terpi sedajni čas v uradih; ne more se tak ali drugi jezik tam v kancelije vpelati, ko ilirski, t. j. jezik, kteriga slavonski in hervaški kmeti govorijo.

Srečni Hrvati in Slavonci, pri vas bode se spolnila enakopravnost vendar toliko, da bodo vaše županije in nižja sodništva narodne. Za nas Slovence pa nevelja enakopravnost, če ravno je zagotovljena v ustavi od 4. susca 1849. Naše županije in sodništva bodo nemške.

Pa kdo je temu kriv? Naši uradniki. Da bi marali naši uradniki za slovensino, naše kancelije bi že bile od lani slovenske, tak ko se je zgodilo na Hervaskem. Ali hervaški uradniki so za narod vneti, od kteriga imajo kruh; naši pa še toliko ljubavi nimajo do Slovincov, da bi se naučili slovensko brati in pisati. Če ravno bi htelo ministerstvo naš jezik za poslovniga imeti, vendar se nebi mogla njemu volja spolniti, ker naši uradniki ne znajo slovensko.

Oni raj storijo vse drugo, ko da bi brali slovenske knjige in novine. Slovenski jezik deržijo za barbarskiga, in sram njih je, če so rojeni Slovenci. Kmete nagovarjajo, da nebi dali slovenskiga jezika v kancelije vpelati. Domorodce, kteri skerbijo za čast in vmiko Slovincov, razglasujejo za prenapete. Hvalijo neumna in za narodnost nemarečiga kmeta in pravijo po smislu ljubanskiga dopisatelja Gracarice, da ima zdravo pamet. Če bi mogli naši uradniki čisto zadušiti narodni duh, oni bi storili to iz serca radi.

Imamo nekaj domoljubivih uradnikov, ki znajo dobro slovensko. Ali njih je zelo malo. Neki od njih so se naučili slovensko, od kander se je raznesel glas, da ministerstvo deržati se hoče načela enakopravnosti. Pa je škoda, kaj so si zadeli toliko, saj njim ni treba, več slovenski znati, ko so znali do zdaj naši ferboltarji.

Za službo na slovenskim njim je svedočba potrebna, da znajo slovensko govoriti. To zvedočbo pa lahko dobijo, če se vtečejo k umerenimu profesorju slovenščine, kteri njih ne bode prašal, če znajo eno pošteno slovensko pismo napraviti.

V naših uradih bode se pisalo samo nemški, in tak bodo vse naše lanske senje li senje ostale. Enakopravnost bode nam dala malo dobička, in bati se je treba, da na zadnje samo slovenske novine in kolendare bodemo smeli imeti. Kteri od nas bode več tirjal, je prenapet, separatist, panslav in neprijatelj cesarstva.

Ena tolažba še nam ostane, to je: Visoko ministerstvo bode vzkazalo morebiti, da česeno ali dve leti naše kancelije morajo biti slovenske, in da naši uradniki do tiste dobe morajo naučiti se slovensko pisat, če čejo svoje službe zaderžati.

Bog daj, da bi spolnili ministri naše pravične želje! Oni bi vresničili z tim cesarsko besedo od enakopravnosti, in pokazali, da zaslužijo zaupanje, katero do njih imamo.

Matiček.

Hervaska in serbska dežela.

11. grudna je bila v Zagrebu slovesna črna maša za vojsake v zadnjih vojskah let 1848 in 1849 vbite.

Vojsaki regimenta Hess, ki so bili še v Zagrebu za posado, so odšli. Nemi so, in veliko prepira in pretepa je bilo med njimi in Zagrebčani. Na mesto njih je v Zagreb prišel bataljon hrabrih Otočanov, in je bil s veseljem „Živio“ sprejet od mestnjakov. Umes je 3 dni narodna straža opravljala vojaško službo v mestu, kakor pred že 9 mescov.

Govor od naprave železnice mej „Zidanim mostom“ in Zagrebom se ponavlja; dela za naredbo električniga daljnopisa mej tema krajema, ki bo zvezan z velikim južnim daljnopisom, so se že pričele.

Rodvina Mraovičev, Boviške tovaršije, 1ga banalniga polka iz Granice je imela 90 svojih sinov v laško-madžarski vojski: 1 stolnika, 2 nadlajnanta, 3 lajtnante. 2 feldvebelna, 3 bandernike, 4 korporale, 9 vodjev 3 frajtarje, 71 prostakov, 2 kadeta. Teh je padlo 6 na borišu. Vrajtani tukaj vsi tisti niso, kteri so doma na kordonu služili.

Gospod Bogoslav Šulek, jaki vrednik „Slavijanskiga juga“ je četal iz hude bolezni, kteriga je v smertno nevarnost pripremila bila.

Česka in Moravska dežela.

Česke gledišne igre v Pragu čedalje bolj napredujejo. Vesela igra „Brut (Brutus) spusti Cezarja“ iz francoske prestavljena, kaj dopade. Glediše je bilo v tej igri še vselej do gneče polno. Pripovedujejo, da misli več Pražkih mestnjakov naj boljšim igravcem českega glediša, posebno gospoj Kolarjevi za njeno izvrstno vedenje lep dar pokloniti.

Tudi si prizadevajo pristojin prostor za česko glediše dobiti, zakaj do sih dob so igrali v nemškem.

Za poskušnjo natisnemo na prvi strani današniga lista prestavo nemškiga sostavka iz časopisa „Union“ pod naslovom: „Naša ustava“. Ti novi časopis izhaja v Pragi pod vredništvam gosp. Drja. Smetana, si je namenil delati za zedinjenje slavenskiga in nemškiga življa v Austrii, in na Českim posebno. Umno vredovanje, imenitni jasni izvorni spiski, skerbna zbirka novic, in sploh duh noviga lista, ga priporoče vsakimu za naročilo.

V Cehenicu na Českim je odveza podložnih zemljišč že gotova, kmetje so sklepe odbora radi prijeli. Tudi v drugih českih krajih se kmetje z zaupanjem podajo naredbam odborov za odvezo.

Dr. Pravoslav Trojan je po ukazu vikšiga sodniša sopet iz ječe izpušen. Vikšig sodniše je izreklo, da ni najti vzroka, gosp. Trojana zavolj hudodelsta izprašovati, in da sklep preiskovanja, storjen od perviga sodniša je bil prehitel, toraj veljati nima.

Ogerska in Erdelska dežela.

Poglavar Haynau je razglasil postavu za stran očiščenja uradnikov, ki so na Ogerskim tudi puntarski vladi služili. Za čas od 8. kozoperska p. l. do 5. prosinca t. l. jim odgovornost clo odpusti; nižjim uradnikom je pot ukazana se opravičiti, posebno takim, ki družiga pregrešili niso, kot da so pod puntarsko vlado svojo službo vedno oskerbovali. Odpraviti ukaže pak take uradnike, kteri so djani krivi, ki ravno hudodelstva niso, tode naklon k puntarskim namenam spričajjo. Bolj natanjko znamenja taciga naklona ukaz ne naznani, je torej vojaškim sodnišem zelo veliko na lastno voljo prepušeno.

Košutovo in Mesarosevo hišno orodje se v Peštu očitno na dražbi prodaja.

Sodniša v Požonu in v Aradu sta sopet veliko vjetih obsodila v ječo in k smerti; smerti prepadenim jo je Haynau vsim v ječo spreobrnil.

Ptuje dežele.

Nemška. Za narodni zbor v Erfurtu je pruska vlada volitve izpisala. Avstrijski minister zvonajnih oprav knez Schwarzenberg je 12. listopada t. l. na to povelje poslov avstrijskimu poročniku v Berlinu, Prokesch v. Osten, da Avstrija v te volitve privoliti ne more, in se nadja, da pruska vlada bo od tega sklepa odstopila.

*Svetovavca Waldeka je očitna sodba priseženih mož v Berlinu čisto nedolžniga spo-

znala, bil je torej koj osloboden in od svojih prijateljev kakor od velike trume ljudstva veselo in slovesno v prostosti sprejet. Vriskaje so ga po ulicah spremljali, tisti večer so bile tudi nekatere hiše blizo njegoviga stanovašiša rasvetlene, družba demokratov mu je podala sreberni lob deržavlanski itd. Nekaj nepokojnikov so pri te priliki zaperli. Lažnjive zatožbe, ponarejene pisma, krive prisege so Waldeka v sum puntanja in v ječo spravile, iz ktere ga je čez 7—8 mescov očitna sodba rešila. Proti Ohmu, ob enim sojenim se zdaj nova tožba pelje zavolj kriviga obdolževanja, obstane torej še v ječi.

Šrajca. V Apencelu so ne dolgo deklico 20 letno zavolj moritve ob glavo djali. Le po silnim terpinčenju je obstala svoje hudodelstvo, smerti pak se le ni hotla vdati, k spovedi ni bila spraviti, štiri možje so jo mogli vleči na kraj kjer je bil rabelj pripravljen vpriči sodnikov in trume ljudi, in ni bilo moč drugači ji glave odsekati, kot da so jo pred za lase in noge vpregli ter v kviško iztegnili. Nje ljubiga je sodnija tudi izprašovala in ker vavo terpinčila, tode se ni vdal; zdrav mende ne bo več.

Laška. Zavolj volitev k novimu deržavnimu zboru Sardinije je živo gibanje vladne in nasprotne stranke po deželi. Uradniki imajo povelje skerbeti in se truditi, da prijatli vlade v zbor pridejo. Nasprotniki nič ne zamudijo, svojih va-nj spraviti.

Sardinski minister poduka je postavu razglasil, v kteri se učenikom prepove za politiške stranke mladost s podukam prikupovati, politiške katekizme v šolah rabiti itd. Nepokornim žuga z odstavo od službe.

V Toskano je po razglasenim odpusenju veliko begunov nazaj prišlo, ki so kazni oprosteni.

Na otoku Sicilije je vpeljan davk od oken, kteriga so le oprosteni kraji s manj kot 2000 prebivavci, in hiše z enim nadstropjem, ki v njih vbožci prebivajo. Tudi od vsake štacune je davk plačati.

Španska vlada je sklenila svojo armado iz Rimskiga domu poklicati; na to je sv. oče papež, da bi si to armado prideržal, prevzel jo iz svojiga plačevati.

Francoska. V Algerii so Francozi Arabce premagali; Zaatha so v napadu vzeli, tam 700—800 Arabcov pobili, sami pak le kakih 30—40 mož zgubili.

Sandvihske otoke so Francozi obsedli; Engličani proti tem protestirajo.

V Avignonu se je družba vstanovila, otrokam vbožih zastonj poduk oskerbeti.

Poglavarji Socijalistov (rudečih), Proudhon, Pierre Leroux in Louis Blanc očitno vojsko med seboj imajo v časopisih in bukvičah. Louis Blanc izdaja delce: „Deržavljan Proudhon razkrit;“ primernih zvezkov več bo sledilo.

V narodnim zboru je neki poslanec nasvetoval, tretjino plačila vsih poslancev deržavi podariti, kar bi ji v letu 1850 2,250,000 frankov neslo.

V praznovanje dne volitve predsednika L. Bonaparte 10. t. m. je bilo kosilo za-nj v mestni hiši s 250 povabljenimi, in večer tega dneva ples za 6000 oseb. 9 t. m. je predsednik narodniga zbora oskerbel veliko kosilo.

Turška. Kir Bosnjaki poboljšanja svojiga stanu od turške vlade dosegli niso, se pod vodstvom Keriča sopet zbirajo, in v bran pripravljajo. Tudi turška armada se okoli Bihača nabira.

Amerika. Na Mejikanskim so osledili do zdaj neznano mesto v Pimientiskih hribih. Vlada Chispaška je odposlala ljudi v pregled. V Montereyu se zbor Kalifornskih prebivavcov posvetuje o napravi nove Kalifornske deržave. Poglavno mesto bo Puebla San Jose. Sužnost tam ne bo pripušena.

Novi Hajtiški cesar Faustin je vojsko ponovil s republiko tistiga otoka. Republikanci so mu že morskot barko vzeli.

Nepolitiški del.

Slovo Hektorja.

(Po Šilerju „Hektors Abschied“.)

Andromaka.

Hoče Hektor v vek me zapustiti,
Z ljudomornim se Ahilom biti,
Ki zavolj Patrokla v bor divjá?
Kdo učil bo sinka tvoje vdove
Métat sulice, častit bogove,
Ko obdala bo te Orka tma?

Hektor.

Draga žena, nehaj se solziti,
Ves gorim s sovražnikom se biti,
Moja rama Pergamu je bran;
V boru za bogov ognjiše padem,
Domovini kri, svobodo dadem,
In na brod mrtvaški grem volján.

Andromaka.

Več orožja tvojega rožljati
Ne bom čula, zerla bom pokljati
Priama junakoslavni rod.
Šel boš tje, kjer dan več ne napoka,
Kjer pušave sam Kocit prejoka,
Kjer zaperta je ljubezni pot.

Hektor.

Zelje vse in misli potopila
S smertjo bo mrtvaška reka mila,
Pa ljubezni moje ne.
Čuj! — razsaja krog zidov morivni,
Pusti jok, pripni mi meč borivni,
Hektor ljubi tud po smerti te.

F. Cegnar.

Jugoslovanske cvetlice.

(Nabral F. Cegnar.)

27. Serbske narodne pesmi.

Skorej cela Evropa se je v zadnjih stoletjih trudila, slovstvo in umetnost kolikor mogoče visoko povzdignuti. Ne moramo tajiti, da se je tu in tam veliko lepega, koristnega in slavnega spisalo. Talijani, Španci, Francozi, Angleži, Nemci in drugi narodi so najdlje zaraščeno pot na stari Parnas, so marsikako cvetlico odtergali, marsikak venec zvili. Kolikor pred je kervavo orožje potihnilo, toliko pred je Vila sladke glase med narode zanesla. Marsikaka krasna pesem je dolgo v zaraščenih razvalinah zakopana ležala, marsikaka, posebno med Slovani, gotovo še dandanašnji leži *). Kako pozno je bil „Kraljo“ dvorski rokopis najden! Slovani, od vsih strani stiskani, v vednih bojih, so zares v nekaterih krajih zadej ostali; vonder je kmalo nježni cvetlici enako Poljsko pesništvo se krasno razvilo; možke pesmi Čehov so že krepko donele, ko je v serbskih in bozniških gorah še nar bogatejši zaklad pokopan ležal, in ta zaklad, kakorsnega po našem mnenju le redko kak narod ima, so serbske narodne pesmi. Nabral jih je Vuk Stefanović Karadžić, kakor jih je iz ust nepokvarjenega naroda prejel, tako vnukom in vnukov vnukom zapustil. Njegov trud bo gotovo nar obilniši sad prinesel. Od Macedonskega do merzlega Sevra Evrope se bo njemu slava razlegala, vžival boče skorej v ponosnem Albionu tisto poštovanje, kakor v zapovedovavnem Petrogradu. Radi verjamemo, kar učeni Grimm terdi, da se bode tem pesmim cela Evropa čudila.

V nemški jezik so po naši vednosti te slavne pesmi že večidel predstavljene. Talvj, Gerhard, Vesely so jih ponemčili.

Kar bistvo, zlahto in primero serbskega narodnega pismenstva z drugimi narodi tiče, imajo po našem slabem mnenju tri osebne lastnosti. Perva in naj imenitnejša leži v slovanski narodnosti, v narodu je krepke korenine zasadila, menim namreč zapopadek in osnivanje moči, kakorsna se tudi v staročeškem in rusovskem (posebno v davorii Igor-a) najde. Druga lastnost je starogerski obraz, ves Homeru enak, k temu še pride skupno prizadevanje do ene same reči, namreč vterdenje narodne sreče in blagostanja; tudi nekatere posameznosti ki nas tako močno na Homera opominajo (kakor ponovljenje istih verstic v inaki zadevi, od druge, ali na drugo osebo i. i. d.) Tretja lastnost je orientalski

*) Pri tej priliki moramo opomniti drage rojake, kim je slava domovine na sercu, ter jih prosimo, marljivo pesmi, povesti, pravlice i. t. d. po deželi nabirati, in jih ravno tako zapisati, kakor se iz ust prostega ljudstva slišijo. Velik zaklad je pri nas med ljudstvom zakopan; čas je ga dvignuti, da se v brezden pozabljivosti ne pogrezne. Pisavec.

plam in lirika, posebno v ženskih pesmih. Tedaj so v serbskem narodnem pismenstvu slovanizem, grecizem in orientalizem v tanjki in vonder taki zvezi, da slovanizem skoz in skoz na čelu stoji. Nekteri najdejo v njih neko enakost z starošpanskimi pesmi. Temu se ni čuditi, ker so Mavri toliko časa na Španskem gospodovali, in Slovani v vedni dotiki z Greki in pozneje z Arabci bili, da se je tako njih narava in pesništvo zjedini.

Celo serbsko pesništvo se razdeli v epiško in liriško natoro, po vsih verstah in stopnjah. Bolj natanjko jih sam izdatelj Vuk Stefanović razdeli. Perve imenuje: junaške in druge ženske pesmi. Od petja junaških pesem smo undan v Sloveniji govorili.

Da junaki serbski junakom drugih narodov niso enaki, že iz njih okoljšin vsak lahko presodi. Torej je tudi značaj serbskega junaka inak značaju Osiana, Tella, Vinkelrieda, Odiseja, Ahila, Herkula, Jazona i. t. d.; še manj podoben je razun, M. Kraljeviča klato-vitezom (Abentheurer). Perva znamenitost serbskega junaka je ljubezen k svoji domovini.

Temu se pridruži hrepenenje do slavnih del in ljubezen k veri. Domoljubje in vera podaste Serbu meč v roke ter mu vdihnute v serce junaštvo. Ako bi se bil Serb samo za vero bojeval, bi mu morebiti prenapetost očitali zamogli; ako bi bil samo za dom orožje dvigaval, bi bil morebiti bolj trezen v boj se podal, ker bi bil tudi pod tujo oblastjo brambo svoje vere našel.

Serb se ni svojevoljno vojskoval, ko je bil pa razdražen in napaden je vstal enako velikodušnemu leonu. To velja tako dobro od kneza kakor oproda. Lazar se dvigne še le na vojsko ko čuje od pripravljanja Turkov. Marko Musa-tu se le grozi ko je od njega na boj poklican; Ilija Smiljanić mirno memo Turka jaha, in ga še le potem napade, ko mu un proti. Serb se ne bje z slepim zaupom v svojo moč, on misli, vse dobro prevdari, in molči; ko je sklep storil, zdihne, moli ali zakolne, in se vdere nad sovražnika v zmago ali smert. Miloš Obilić nobenemu svojega sklepa ne razodene, „do polnoči joka, po polnoči moli,“ potem gre v turški tabor prebode Sultana Amurada in žrtvuje svoje življenje. Kolikokrat najdemo v serbskih pesmih Serba s Turkom pri eni mizi piti; je tih in miren, ako ga pa Turk zdraži, dvigne ojster meč ali težki buzdovan na smert in življenje. Zvit je scer Serb, vonder ne tako kakor Homerjev Odisej. Ko se pa v boj poda, je njegovo edino geslo; zmaga ali smert. Premagan Serb je brezimno poterpljiv in stano-viten, omenimo le Marka v težki sužnosti. Ako je pa premagal, ne gre naprej. Spomina vredna kletev se v serbskih pesmih najde, ktere ne moramo zamolčati: Serb namreč raj reče: „Bog ga ubij“ kakor „ubijem ga“; raj tedaj osveti Bogu pripusti, kakor da bi se sam maseval.

(Dalje sledi.)

Obseda Temišvara.

(Konec.)

16. junia že so bile bolnišnice napolnjene in živeža je začelo zmanjkovati. Ni se vedlo, kako da cesarska reč stoji; ako je Dunaj še stolno mesto ali ne. Poslali so tedaj ogleduha, ki se je Madjarom za vskoka naznanil, da bi zvedil, kaj da se že po svetu godi. Vverstil se je v madjarske trume. Enega dne čuje dva častnika od ruske intervencije se pogovarjati. Ni si dal počitka in mira, da je svoje tovarše vkanil in v terdnjavo zbežal. Njegova naznanila so posado tako vnela, da je sklenila se deržati, ako ravno je zvedla, da je trideset možnarjev v madjarski tabor z novega prišlo. Pred začetjem topke je bilo primirje sklenjeno, po katerem je mnogo rodovin mesto zapustiti smelo. V noči 3. julia se je začela tako strašna topka, da se je večkrat 13—14 bomb na enkrat nad mestom v zraku vidilo.

General Vecsey, madjarski vodja, si je krasen šotor v tako imenovanem lovskem logu narediti pustil, in je bil s častniki rad dobre volje. Ker je bil popred častnik ogerske kraljeve straže, je na tako stopnjo prišel ne zavolj vojaških vednosti, ampak zavolj prejšnje veljave in osebne pogumnosti. Streljal je na terdnjavo mende le za kratki čas, ker si je ravno tak kraj zvolil, da posadi ni škodovati moral. Bem ga je večkrat svaril, sam mu ni mogel pomagati, ker je v drugih krajih preveč opraviti imel. Ko se je topka začela, je bil v mestu strašen strah. Od začetka so

bili prebivavci tako boječi, da je zvižganje vsake granate neskončno tugovanje izbudilo. Potem pa so se tega tako navadli, da so clo ženske zvečer gledati hodile, kako bombe po zraku lete. Posadka je Madjarom živo odgovarjala in zraven tega dosti opraviti imela, ogenj gasiti.

Madjarske baterije pa so se vedno bližej mesta pomikovale, da so do tistega kraja prišle, od ktereja je Evgen 1716 mesto vzel. Posada tedaj z novega iz terdnjave Madjare napade, ter jim srečno sedem topov in enajst možnarjev zabije; vonder pa je 60 mož mrtvih in ranjenih zgubila. — Pol mesca julia je med tem preteklo, in strašno huda vročina je postala. Toliko ljudi v tako tesnem kraju in vročina 30 st. to je treba pomisliti, da se stanje terdnjave prevdariti zamore.

Soparca in izpuhtenje je bilo tako, da je veliko otrok v naročju staršev vmerlo. Konji niso hotli v hlevih ostati, ampak po dvajset in trideset skupej jih je po ulicah letalo. Sovražne krogle so jih mnogo pobile, ktere so potem vojaki z veseljem pojedli. Žita je bilo scer še zmirej dovolj in tudi malen še ni bil razdert, ali mesa je zlo pomanjkovalo. Skorej vsi vojaki so ga zlo radi jedli, samo Rumunci so se dolgo zoperstavili. En častnik je enkrat v šali laškim vojakom rekel: „Vi pa radi jesti konjsko meso; uni pa so bili preveč pestvani, da ga ne morejo jesti.“ To jih je tako zbudilo, da so odgovorili: „O da, tudi mi ga znamo jesti.“ Od te dobe je cela posadka konjsko meso jedla. Lahj so clo iz nekega zeljsa, ki je v terdnjavi rastel, si salato narejali, in so se tako prav dobro gostili, desiravno so malo imeli.

Enajstega julia je posada v tretje Madjare, tode nesrečno napadla. Zgubila je 93 mož. Topka je bila v tej dobi tako močna in je taka dolgo terpela, da so se hiše podirale in da tudi v kletih ni bilo več varno biti. V prvi dobi obsede je poveljstvo v tri oddelke vojake razdelilo. Ena tretjina je imela z baterijami brizglami opraviti, druga tretjina je bila za druge nevarnosti pripravljena, in tretja je počivala.

14. julia je to nehalo. Vsak je moral vedno v opravkih biti, in le o priložnosti počivati. Zdaj so morali tudi vterjen tabor na Begi zapustiti. Na poslopje v katerem je bil smodnik spravljen, se je vedno streljalo. Pa k sreči se krogle terdnega zida niso prijele. Še dandanašnji se vidi z na pol odbito streho.

25. Julia je že četerti del posade veči del na merzlici pomeril, ravno toliko jih je v bolnišnici ležalo, tretji del ni bil več za rabo, in le četerti je še službe opravljal. Ravno ta dan je vročinska bolezen pet zdravnikov pobrala. Topka je bolne strašno strašila. Iz postlje so hotli, so se pod postljo skrivali, in tako umirali. Ogenj je začel gospodariti po terdnjavi, akoravno so se gasivci neutrudljivo prizadevali ga gasiti. — V noči 30. julia je samostan vsmiljenih bratov pogoril, ki so ga za bolnišnico porabili in še popred tudi dve kosarni. Pri tej priložnosti je bil tudi hrabri oberst Simunić tesko ranjen, velika zguba za terdnjavo.

Ogri so med tem mislili, da je posadka že opešala; so tedaj naskočili terdnjavo; pa cesarski so jih odbili. Majhna zvijača jih je vstrašila. Stotnik Mec se je z majhno trumico skoz vrata zmuzal, je zapovedal vojakom na vso moč hurah vpiti in bobnati, tako, da so Ogri mislili, da jim velika množica od strani žuga; torej so se naglo nazaj vmaknuli. — Drugi dan je kolera silno hudo razsajati začela. Nekteri dan jih je čez 160 pomorila. Posada je bila torej v silni zadregi in kar se je zunaj godilo, od tega ni nič zvedla; še to je ni bilo znano, da je že Hajnau v Scegedinu. 5. augusta, ravno stotni dan obsede je grof Vecsey posadki naznanil, da ji pusti z vso vojaško častjo iz terdnjave se podati, ker se je tako hrabro deržala. Pa ta predlog je bil na ravnost zaveržen, in posada je sklenila se do zadnega braniti. Ko se drugi dan častnik iz turna v sovražni tabor ozira, zagleda, da je več sovražnih baterij zapuštenih, in ko bolj na tanjko posluša, čuje v neizrečeno veselje iz daljave gromenje topov. Iz tega sklene posada, da se ji dan rešitve bliža. Hrabri Rukavina bi bil rad sovražnika napadel, al posadka je zdaj le 1233 pešcev in 388 konjkov štela. 9. augusta so se topovi že bližej šlišali, in še tisti večer je Hajnau po zmagi pri Beckskeretu v neskončno veselje v Temišvar prišel.

Tako se je obseda po 101 dnevu končala.